

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1881 19, 22¹, 22², 33, 48, 51 IR 61¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 (toliau – EEĮ) 19, 22¹, 22², 33, 48, 51 ir 61¹ pakeitimo įstatymo projekte (toliau – EEĮ projektas) siūlomi pakeitimai atlikti atsižvelgiant į 2023 m. liepos 14 d. gautą Europos Komisijos pagrįstą nuomonę Nr. INFR(2022)2036 dėl nepranešimo apie priemones, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (toliau – Elektros direktyva) pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnį (toliau – Europos Komisijos pagrįsta nuomonė).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo Statuto 162 straipsnio 2 dalies reikalavimais ir atsižvelgiant į EEĮ projekto tikslą užtikrinti svarbius valstybės interesus ir iki 2023 m. gruodžio 1 d. tinkamai į nacionalinę teisę perkelti pagrįstoje nuomonėje identifiкуotas Elektros direktyvos priemones, siūlytina prašyti Lietuvos Respublikos Seimą EEĮ projektą svarstyti skubos tvarka.

Iki 2023 m. gruodžio 1 d. tinkamai į nacionalinę neperkėlus pagrįstoje nuomonėje identifiкуotas Elektros direktyvos priemones, kyla didelė rizika, kad Europos Komisija kreipsis su ieškiniu į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. Jei Europos Sąjungos Teisingumo Teismas konstatuotų faktą, jog Lietuva laiku neįvykdė įsipareigojimų, Europos Komisija, prižiūrėdama Teisingumo Teismo sprendimo vykdymą, galėtų teikti antrą ieškinį Teisingumo Teismui prašant paskirti baudą dėl įsipareigojimų nevykdymo.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Energetikos ministerijos Energetikos konkurencingumo grupė (vadovas Karolis Švaikauskas, tel. +370 670 39 352, el. p. karolis.svaikauskas@enmin.lt, patarėja Sandra Vainutė, tel. +370 677 40 688, el. p. sandra.vainute@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

EEĮ projekte aptarti teisiniai santykiai šiuo metu yra reguliuojami nepakankamai. EEĮ 19 straipsniu yra reguliuojama patikimumo stebėseną, EEĮ 22¹ straipsniu – aktyvieji vartotojai, EEĮ 22² straipsniu – piliečių energetikos bendrijos, EEĮ 33 straipsniu – perdavimo tinklų plėtra ir įgaliojimai priimti sprendimus dėl investavimo, EEĮ 48 straipsniu – elektros energijos apskaitos organizavimas ir išmaniųjų apskaitos sistemų diegimas, EEĮ 51 straipsniu – vartotojų informavimas ir EEĮ 61¹ straipsniu – vartotojo ir paklausos telkėjo sutartis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

EEĮ projekto 1 straipsnis – pakeitimas atliekamas atsižvelgiant į Europos Komisijos pagrįstą nuomonę. Siūloma įtvirtinti nuostatą, kad Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) rengiamose patikimumo stebėsenos metinėse ataskaitose taip pat turi būti pateikiami duomenys apie investicijas į elektros energijos gamybos ir energijos kaupimo pajėgumus, siekiant užtikrinti elektros energijos tiekimo saugumą. Papildomai *EEĮ projekto 4 straipsniu* siūloma įpareigoti perdavimo sistemos operatorių rengiant 10 metų perdavimo tinklų plėtros planą, atsižvelgti ir į energijos kaupimo tendencijas. Šios tendencijos patikimumo stebėsenos metinėse ataskaitose yra svarbi tema, kuri susijusi su energetikos sektoriuje veikiančių sistemų efektyvumu ir patikimumu. Tokia informacija gali padėti energetikos sektoriaus dalyviams geriau suprasti energijos kaupimo sistemos veikimą, patikimumą ir poveikį energetikos sistemai bei aplinkai.

EEĮ projekto 2 straipsnis – pakeitimas atliekamas atsižvelgiant į Europos Komisijos pagrįstą nuomonę. Siūloma įtvirtinti nuostatą, kad aktyviesiems vartotojams, kuriems priklauso energijos

kaupimo įrenginiai, negali būti taikomi dvigubi mokesčiai, įskaitant tinklo mokesčius ir mokesčius už saugomą elektros energiją, liekančią jų energijos kaupimo įrenginiuose, ar teikiant lankstumo paslaugas skirstymo sistemos operatoriams. Nepriklausomi elektros energijos paklausos telkėjai negali sudaryti elektros energijos persiuntimo paslaugos teikimo sutarčių su aktyviaisiais vartotojais ir (ar) taikyti jiems mokesčių ar atskirų jų dedamųjų už elektros energijos persiuntimo, perdavimo ir skirstymo paslaugas ir (ar) elektros energijos persiuntimą. Mokesčiai už saugomą elektros energiją aktyviųjų vartotojų kaupimo įrenginiuose gali būti taikomi elektros energijos tiekėjams. Taip pat įvirtinta, kad aktyvieji vartotojai turi teisę teikti kelias EEĮ 22¹ straipsnio 2 dalyje nurodytas paslaugas, jei tai techniškai įmanoma. Tokie pakeitimai atliekami siekiant skatinti aktyviųjų vartotojų dalyvavimą energijos gamyboje ir kaupime bei užtikrinti, kad jiems nebūtų taikomi neproporcingi ar neteisingi mokesčiai. Tai gali skatinti tvarų energijos naudojimą ir prisidėti prie energijos sistemų efektyvumo ir patikimumo.

EEĮ projekto 3 straipsnis – pakeitimas atliekamas siekiant tinkamai perkelti Elektros direktyvos preambulės 44 punktą ir 2 straipsnio 11 dalį ir nustatyti, kad piliečių energetikos bendrijos dalininkais, nariais ar dalyviais gali būti fiziniai ir juridiniai asmenys. Patikslinant, kad, įgyvendinant piliečių energetikos bendrijos teises ir pareigas, teisę priimti sprendimus piliečių energetikos bendrijoje turi fiziniai ar kiti asmenys, nurodyti šioje dalyje. Tokie pakeitimai užtikrins platesnį piliečių energetikos bendrijų narių dalyvavimą ir demokratiškesnį sprendimų priėmimo procesą.

EEĮ projekto 5 straipsnis – pakeitimas atliekamas atsižvelgiant į Europos Komisijos pagrįstą nuomonę. Siūloma įtvirtinti nuostatą, kad prieš įrengiant išmaniąją apskaitos sistemą arba jos įrengimo metu vartotojams teikiama informacija apie visas išmaniosios apskaitos sistemos galimybes, susijusias su skaitiklio rodmenų valdymu ir energijos vartojimo stebėjimu. Tarybai patvirtinus teigiamus išmaniųjų apskaitos sistemų ilgalaikių sąnaudų ir numatomos naudos rinkai ir atskiriems vartotojams ekonominio vertinimo rezultatus, išmaniosios apskaitos sistemos turi būti įdiegtos bent 80 procentų vartotojų per septynerius metus po šio vertinimo atlikimo arba ne vėliau kaip iki 2024 metų, tuo atveju, jeigu išmaniosios apskaitos sistemos pradėtos diegti iki 2019 m. liepos 4 d.

Taip pat siūloma nustatyti, kad minėtas straipsnis taikomas planuojamoms diegti išmaniosioms apskaitos sistemoms ir išmaniosioms apskaitos sistemoms, kurios įrengiamos vietoj senesnių išmaniųjų apskaitos sistemų. Išmaniosios apskaitos sistemos, kurios jau buvo įdiegtos arba pradėtos diegti anksčiau nei 2019 m. liepos 4 d., gali būti toliau eksploatuojamos visą jų veikimo laiką, tačiau Elektros įrenginių įrengimo bendrųjų taisyklių reikalavimų neatitinkančių išmaniosios apskaitos sistemų atveju – jos turi būti toliau eksploatuojamos ne ilgiau kaip 2031 m. liepos 5 d. Laikoma, kad išmaniosios apskaitos sistemos pradėtos yra diegti anksčiau kaip 2019 m. liepos 4 d. tais atvejais, kai iki 2019 m. liepos 4 d. skirstomųjų tinklų operatorius investuoja į išmaniosios apskaitos diegimą ir (ar) įsipareigoja užsakyti įrangą ir (ar) atlieka kitus veiksmus, reikalingus išmaniosios apskaitos sistemos diegimui, dėl kurių atliktos investicijos į išmaniosios apskaitos diegimą negali būti atšaukiamos, išskyrus atvejus, kai investuojama į leidimų išmaniosios apskaitos diegimui gavimą ir (ar) preliminarios galimybių studijos parengimą.

Prieš įrengiant išmaniąją apskaitos sistemą arba jos įrengimo metu yra svarbu, kad vartotojams būtų teikiama išsami informacija apie visas šios sistemos galimybes, susijusias su skaitiklio rodmenų valdymu ir energijos vartojimo stebėjimu. Tai svarbu, kad vartotojai suprastų, kaip sistema veikia ir kaip jie gali naudotis jos funkcijomis. Tai padės skatinti vartotojus naudotis šiomis sistemomis ir prisidėti prie tvaraus energijos naudojimo.

EEĮ projekto 6 straipsnis – pakeitimas atliekamas atsižvelgiant į Europos Komisijos pagrįstą nuomonę. Siūloma įtvirtinti nuostatą, kad keičiant Elektros energetikos įstatymo 51 straipsnio 7 dalyje nustatytus sąskaitų turinio reikalavimus yra konsultuojamasi su vartotojų asociacijomis. Šios konsultacijos bus vykdomos vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme nustatyta tvarka, o apie jos rezultatus bus skelbiama viešai Teisės aktų informacinėje sistemoje. Konsultavimasis su vartotojų asociacijomis yra svarbus žingsnis užtikrinant, kad nauji sąskaitų turinio reikalavimai atitiktų vartotojų poreikius ir teises. Tai padeda skatinti skaidrumą ir

sąžiningumą.

EEI projekto 7 straipsnis – pakeitimas atliekamas atsižvelgiant į Europos Komisijos pagrįstą nuomonę. Siūloma įtvirtinti nuostatą, kad vartotojas nepriklausomai nuo pasirinkto elektros energijos rinkos dalyvio turi teisę iš jo pirkti ir (ar) jam parduoti elektros energijos paslaugas, įskaitant dalyvavimą telkiant elektros energijos paklausą, kai tai nėra susiję su vartotojui pagal su nepriklausomu tiekėju sudarytą elektros energijos tiekimo sutartį teikiama elektros energijos tiekimo paslauga. Ši teisė yra svarbi, siekiant skatinti konkurenciją elektros energijos rinkoje ir suteikti vartotojams pasirinkimo galimybę. Siūlomas pakeitimas taip pat gali suteikti galimybę vartotojams gauti konkurencingas elektros energijos kainas ir paslaugas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus EEI projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas tiesiogiai verslo sąlygoms ir jo plėtrai neatsilieps.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus EEI projektą, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

EEI projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. EEI projekte nepateikiama naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų, kurie turėtų būti įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Įstatymų projektų atitikimas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams

EEI projektas neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų nereikia.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Manytina, kad EEI projektui įgyvendinti papildomų valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšų neprireiks.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

EEI projekto rengimo metu konsultuotasi su elektros energijos skirstomųjų tinklų operatoriumi ir Taryba.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Aktyvieji vartotojai, išmanioji apskaitos sistema, energijos kaupimas.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
